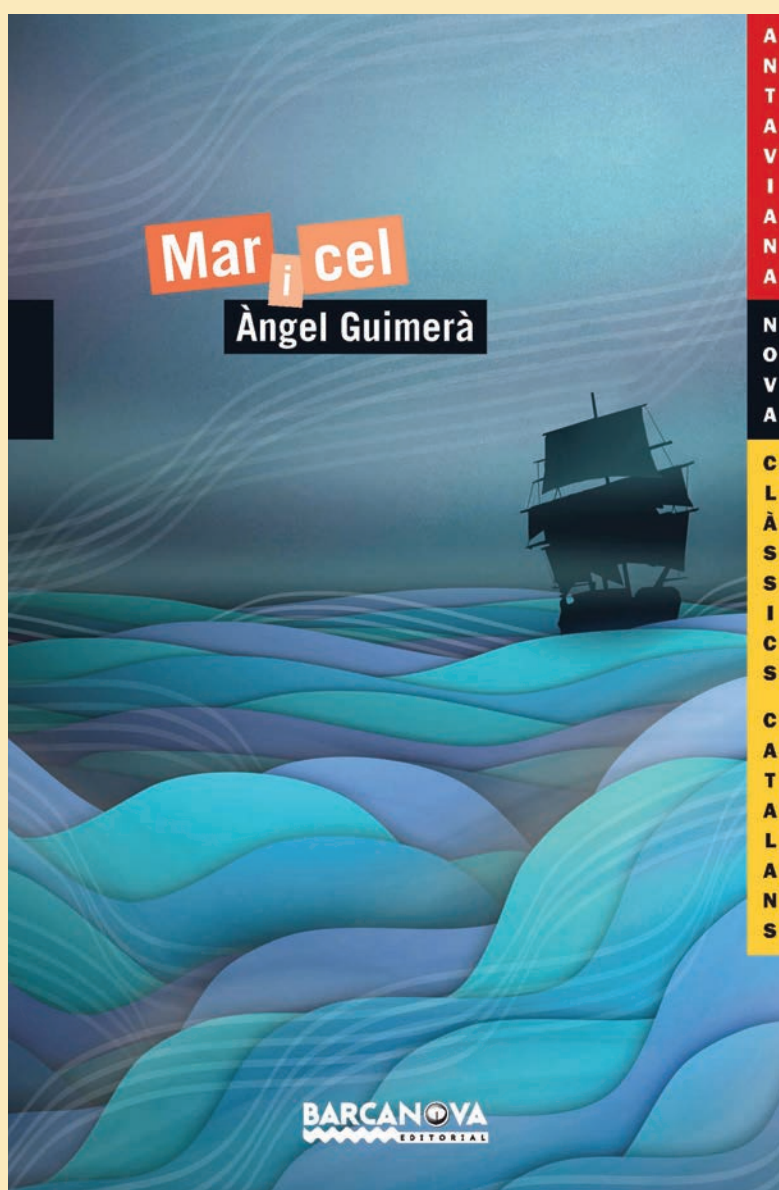

LECTURA ACTIVA

Literatura juvenil - Antaviana Nova - Clàssics catalans

EINES PER TREBALLAR LA LECTURA A LES AULES

Adolf Boldú

ÍNDEX

L'OBRA I EL SEU ENTORN

Fitxa tècnica	3
Introducció	3
L'autor	4
L'argument	5
Gènere, estil i context literari	5
Tema i subtemes	6
Informació complementària sobre l'autor i la seva obra	7

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

Abans de la lectura	9
Durant la lectura	13
Després de la lectura	26
Avaluació	31

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

Opinions i valoracions	33
------------------------------	----

PROPOSTES LÚDIQUES

Activitats	35
------------------	----

INTERDISCIPLINARIETAT

Activitats	36
------------------	----

LITERATURA COMPARADA

Activitats	37
------------------	----

SOLUCIONARI

38

L'OBRA I EL SEU ENTORN

FITXA TÈCNICA

Títol: *Mar i cel*
Autor: Àngel Guimerà
Fotografia de la coberta: ACI
Editorial: Barcanova
Lloc i any d'edició: Barcelona, 2013
Col·lecció: «Antaviana Nova», Sèrie Clàssics
Catalans, 195
Pàgines: 156

ANTAVIANA NOVA CLÀSSICS CATALANS

INTRODUCCIÓ

Mar i cel és una de les fites del teatre romàntic català, escrita pel dramaturg Àngel Guimerà el 1888. En aquesta tragèdia, escenificada en un vaixell cristià a alta mar durant el segle XVII, es planteja un conflicte clarament romàntic, com és el de la relació problemàtica entre dos personatges que s'acaben enamorant: d'una banda, Saïd, cap de pirates i fill de morisc i cristiana, i, de l'altra, Blanca, una noia cristiana i captiva del vaixell abordat pels pirates. El conflicte principal s'evidencia pel fet que els dos enamorats pertanyen a dues civilitzacions enfrontades per la religió i la política. La història desenvolupa, en definitiva, una història d'amor impossible viscuda dins la lluita entre dues cultures que no es toleren mútuament.

L'OBRA I EL SEU ENTORN

L'AUTOR

Àngel Guimerà i Jorge, fill de pare català i mare canària, va néixer a Santa Cruz de Tenerife el 6 de maig del 1845, on va viure fins als set anys. Llavors, es traslladà amb la seva família al Vendrell (Baix Penedès), d'on era originària la família paterna.

Entre els anys 1859 i 1862, va estudiar al Col·legi de Sant Antoni, dels pares Escolapis, a Barcelona, on va aprendre la tècnica de versificar en castellà. Quan va tornar al Vendrell, es va vincular al moviment literari català de la Renaixença.

El 1870, la família es va traslladar a Barcelona, i Guimerà assistí per primera vegada a la festa dels Jocs Florals. El 1871 fou un dels fundadors del setmanari *La Renaixensa*, que, més tard, ja convertit en diari, va dirigir fins al 1874.

El 1877 guanyà alhora la Flor Natural, l'Englantina i la Viola, i va ser proclamat Mestre en Gai saber.

Atret pel teatre, el 1879 va estrenar la seva primera tragèdia en vers: *Gal·la Placídia*, obra que se situa dins la tradició del romanticisme històric. El 1886 estrenà *El fill del rei*, que el consagrava com a autor teatral i li obria les portes dels escenaris de tot l'Estat. Al cap de dos anys, *Mar i cel*, que va obtenir un èxit sense precedents, fou traduïda a vuit idiomes i inicià la projecció internacional de l'autor. Aquesta obra inaugurava l'etapa de plenitud de Guimerà, que s'estén fins al 1900, i durant la qual va estrenar les seves obres més representatives: *Maria Rosa* (1894), *Terra baixa* (1897) i *La filla del mar* (1900), representades en teatres i al cinema en nombroses ocasions, i que recullen amb trets realistes els conflictes i els personatges de la Catalunya coetània. Les tendències romàntiques s'hi mostraven ja més matisades i s'hi evidenciaven més sovint les inquietuds socials de l'autor.

El 1889 va presidir els Jocs Florals de Barcelona i va ser elegit president de la Lliga de Catalunya. Mai no va amagar el seu catalanisme, i es va convertir en un personatge polèmic i estimat alhora.

A partir del 1900 va intentar connectar amb els nous corrents i va escriure drames realistes i cosmopolites, d'escassa autenticitat, com és el cas d'*Arran de terra* (1901) i *Aigua que corre* (1902). Malgrat tot, va crear encara obres de qualitat, com ara *Sol, solet* (1905), amb què retornava al drama realista de temàtica rural, i *L'aranya* (1906), d'arrel naturalista. Els gustos modernistes s'evidenciaven en *La Santa Espina* (1907).

Més endavant, Guimerà va veure estrenades una vintena de les seves obres convertides en pel·lícules, com ara *Terra baixa* (*Marta of the Lowlands*), *La festa del blat* i *Maria Rosa*.

Va morir a Barcelona el 18 de juliol del 1924. En paraules de Josep Maria de Sagarra, el seu enterrament es va convertir en un esdeveniment multitudinari i popular: «La gent no anà a l'enterrament del mestre, ni per ésser visita, ni per curiositat, com s'esdevé en molts enterraments espectaculars, sinó obeint una necessitat i un imperatiu que tothom duia al cor i als quals hauria estat una vergonya i una infidelitat d'oposar-s'hi.»

L'OBRA I EL SEU ENTORN

L'ARGUMENT

Saïd és el capità d'un vaixell de pirates sarraïns que han fet presoners un grup de cristians després d'assaltar-ne la nau. El capità pirata, que està convalescent de les ferides que li ha provocat l'abordatge, ordena als seus homes que li portin la presonera cristiana perquè les hi guaireixi. Blanca, la jove cristiana, es traslladava de Mallorca a Barcelona per entrar en un convent i ha estat segrestada juntament amb Carles, el seu pare, el seu cosí Ferran, el capità del vaixell cristià i la resta de mariners i dames que han sobreviscut. El futur de tots ells és incert, però el més segur és que els pirates vinguin els homes com a esclaus o que en demanin un rescat i que vinguin les dones com a concubines en un harem a Alger.

Blanca no té cap més remei que accedir als desitjos de Saïd. Aquest, agraït per la cura, atorga a la noia algun privilegi, al contrari que a la resta de presoners, i amb el temps s'acaba sentint atret per ella. Un dia, Saïd explica als cristians captius la trista història del traspàs dels seus pares, morisc ell i cristiana ella, els quals van morir a causa de la intolerància i la hipocresia a València, poc abans de l'expulsió dels moriscos. Blanca s'emociona fins a plorar, davant la sorpresa de tothom. A poc a poc, el capità pirata i la jove cristiana se senten confosos per un enamorament que només els pot portar problemes i que saben que és impossible, ateses les circumstàncies.

Avançada l'obra, Joanot, un cristià renegat i company dels pirates, decideix alliberar els presoners, que aconseguirien el control del vaixell i que s'enfronten amb els musulmans. Carles renega de la seva filla en adonar-se que aquesta estima un musulmà i, mentre els amants intenten escapar-se gràcies a l'ajut del comparsi Ferran, el pare de la noia dispara Saïd, just en el mateix moment que Blanca es col·loca al bell mig de tots dos i rep una ferida mortal. Tot seguit, Saïd es llança al mar amb Blanca i tots dos acaben morint. La mort esdevé l'única manera d'unir els dos amants.

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

Mar i cel es pot classificar clarament dins el gènere de la tragèdia romàntica produïda per Àngel Guimerà a les darreres dècades del segle XIX, quan a Europa el Romanticisme ja està clarament en decadència i triomfen nous corrents com el realisme. L'obra ens situa en un temps històric llunyà, i la trama persisteix en els temes extrems, contradictoris, agosarats i imaginatius.

En aquest cas, l'acció es desenvolupa durant el segle XVII, quan l'expulsió dels moriscos espanyols és un fet ja estès. Es tracta d'una qüestió històrica real dins la qual Guimerà situa els fets de l'obra. És típic del moviment romàntic allunyar-se del temps contemporani propi per tal de situar les accions en un moment històric antic; així, tot plegat pren més interès i sorprèn més, encara que s'estiguin tractant temes ben propers als espectadors o els lectors.

Al mateix temps, la tragèdia s'esdevé a partir del xoc cultural entre dos mons irreconciliables, el cristià i el musulmà, sobretot pel que fa a l'amor impossible entre Saïd i Blanca. La resolució de *Mar i cel* és òbviament tràgica, i la mort dels dos enamorats permet reflexionar sobre

L'OBRA I EL SEU ENTORN

GÈNERE, ESTIL I CONTEXT LITERARI

la hipocresia i la intolerància del gènere humà al llarg de la seva història. Aquest gènere també aprofita la simbologia en diversos moments transcendents. Els noms dels dos protagonistes principals ja reflecteixen la seva personalitat i procedència. I, si ens fixem en el final de l'obra, segurament el moment més romàntic, ens adonarem que Saïd i Blanca, símbols del mar i del cel, només poden unir-se a l'horitzó, punt on aparentment entren en contacte.

Mar i cel és una obra de teatre escrita en versos decasíl·labs blancs que s'estructura en els tres actes tradicionals, si bé tots comparteixen el mateix escenari. El seu llenguatge és el propi del segle XIX, quan les normes fabrianes encara no s'havien establert, tot i que començaven a despuntar uns intents de normativitzar la llengua catalana. Per aquest motiu, el català de l'obra es caracteritza per moltes expressions o lèxic propi d'aquest segle, tant pel que fa al llenguatge popular com al culte. En tot cas, l'autor aconsegueix un equilibri lingüístic, que fa augmentar el valor d'aquesta obra de teatre.

TEMA I SUBTEMES

Un dels temes destacats de *Mar i cel* és el de l'**amor impossible** entre dues persones per raons diverses, però en aquest cas perquè professen creences religioses diferents (es tracta d'un tema molt recurrent en la literatura de tots els temps i cultures, encara que no sempre s'hagi relacionat amb el tema religiós). Els motius clàssics acostumen a oferir un rèdit beneficiós a certes obres literàries perquè són temes universals, que perduren sempre, sigui quina sigui la idiosincràsia del moment històric corresponent. I *Mar i cel* és una mostra força evident d'aquest teatre romàntic que enfronta els pols oposats per tal de crear un món sovint portat als extrems, amb la intenció de fer-ne sorgir la reflexió.

Del tema de l'amor impossible, en neixen altres de més generals, com, per exemple, la **hipocresia**, la **intolerància**, el **fanatisme** i els **prejudicis**. No és gaire difícil comprovar que aquest amor sense futur és producte del caràcter i capteniment d'una gent que només té en compte l'aspecte exterior de les persones i que no en valora l'interior, com si les etiquetes i les descripcions fossin úniques i suficients per actuar davant els altres. Amb aquesta actitud, les topades són inevitables i, normalment, violentes o mancades de solució.

Com a subtemes, destaquen l'**actitud comprensiva** per part de Ferran, el cosí de Blanca, que està enamorat de la noia. Tot i la possible versemblança, no deixa de ser sorprenent que un noble i militar cristià entengui i accepti l'amor dels dos amants. Podríem parlar de dos motius: d'una banda, ell també està enamorat de la seva cosina des de sempre i, de l'altra, el seu contrincant és musulmà i, a més a més, els ha segrestat i està disposat a vendre'ls com a esclaus. Per acabar-ho d'adobar, els ajuda en la seva fugida final. Aquesta qüestió actua com a punt d'inflexió en contrast amb els moments més tràgics de l'obra i també hi aporta un detall d'humanitat tal vegada necessari. És un matís propi del moviment romàntic que a Àngel Guimerà no se li escapa. Un altre subtema és el protagonitzat per Joanot, el pirata renegat, que allibera els cristians després de veure's immers en un doll de dubtes de consciència. Es tracta d'un **personatge ambigu**, tant pels motius d'haver canviat de religió i dedicar-se a la pirateria, com per la decisió de posar-se del costat dels captius cristians cap al final de l'obra. Aquest personatge ofereix un cert contrapunt a la trama de *Mar i cel*, ja que la seva personalitat i la seva

L'OBRA I EL SEU ENTORN

TEMA I SUBTEMES

actitud contradictòries fan que el lector o espectador estigui més atent al que pot fer en un moment o altre, i poden aportar una intriga que no resulta pas excloent respecte del contingut de la resta de l'argument.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

Podeu trobar més informació sobre l'autor i la seva obra en aquestes pàgines web:

www.escriptors.cat/autors/guimeraa/

(Pàgina que l'Associació d'Escriptors en Llengua catalana dedica a Àngel Guimerà.)

www20.gencat.cat/portal/site/culturacatalana

(Pàgina web de Culturacat, un portal de la Generalitat de Catalunya, en què trobareu informació sobre Àngel Guimerà.)

www.xtec.cat

(Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya en què trobareu un munt d'articles dedicats a Àngel Guimerà.)

<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/angel-guimera>

(Espai virtual de literatura catalana, de la Universitat Oberta de Catalunya, dedicat a Àngel Guimerà.)

http://ca.wikipedia.org/wiki/%C3%80ngel_Guimer%C3%A0_i_Jorge

(Pàgina web de la Viquipèdia dedicada a Àngel Guimerà.)

www.visat.cat/traduuccions-literatura-catalana/cat/autor/27/angel-guimera.html

(Article de la revista digital de literatura i traducció del PEN Català, plataforma per a la projecció internacional de la literatura i dels escriptors i escriptores de parla catalana, dedicat a Àngel Guimerà.)

L'OBRA I EL SEU ENTORN

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA SOBRE L'AUTOR I LA SEVA OBRA

http://ca.wikipedia.org/wiki/Expulsi%C3%B3_dels_moriscos

(Article de la Viquipèdia sobre l'expulsió dels moriscos de la península Ibèrica entre el 1609 i el 1610.)

http://ca.wikipedia.org/wiki/Premi_Nobel

(Hi trobareu informació sobre el premi Nobel.)

<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/47609/6/Amores%20imposibles.pdf>

(Hi podeu llegir el projecte final de Postgrau en Educació Emocional i Benestar de Julia Nigmatullina publicat per la Universitat de Barcelona.)

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

1. Per familiaritzar-te amb la novel·la, fes les activitats següents:

a) Escriu una biografia breu d'Àngel Guimerà.

b) Fes un esquema de la seva trajectòria creativa i comenta les diverses etapes de la seva obra teatral.

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

c) Tria dues obres destacades de cada etapa i escriu-ne una ressenya.

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

2. Fes aquestes activitats relacionades amb el panorama teatral de mitjan segle XIX i finals d'aquest i Àngel Guimerà.

a) Comenta les línies generals del teatre romàntic català.

b) Va ser Guimerà un dramaturg renovador de l'escena catalana? Raona la resposta.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

ABANS DE LA LECTURA

3. Respon aquestes preguntes:

a) Explica breument què et suggereix el títol de la novel·la. Pensa en el possible simbolisme dels dos termes.

b) Observa atentament la fotografia de la coberta del llibre i digues a quina època creus que està ambientada i quina temàtica deu tractar. Raona la resposta.

c) Llegeix la sinopsi que hi ha en la coberta del darrere de la novel·la i digues si t'ha despertat l'interès per llegir-la. Justifica la resposta.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

ACTE I

Escenes I i II

1. Explica els fets que han tingut lloc fins al final de l'escena II a partir de les intervencions dels pirates Mahomet, Osman i Hassèn.

2. Qui era Ismul?

3. Què opines de Joanot? Hi confies? Raona la resposta.

4. Què pensen, Osman i els seus companys, de les dones?

5. Quina actitud mostra Saïd cap als cristians?

6. Escribe el significat d'aquestes paraules:

– corsari (p. 11): _____

– harem (p. 18): _____

– dobla (p. 19): _____

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la III a la VI

7. Com es deia la mare de Saïd? Què dedueixes dels orígens del pirata?

8. Saïd diu que és l'arraix dels corsaris. Què és un arraix?

9. Saïd, com tracta Malek? Com reacciona aquest?

10. Quina és, segons Blanca, la seva vocació?

11. Resumeix els fets històrics que s'apunten en l'escena V i que actuen com a escenari dels esdeveniments d'aquest inici.

12. Comenta el monòleg de Blanca de les pàgines 29 i 30, a partir del qual coneixem la seva vida i el seu caràcter.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la VI a la XIII

13. Respon aquestes preguntes:

a) Saïd, com tracta Hassèn?

b) Què opines d'aquesta actitud de Saïd?

14. En l'escena IX, Ferran declara el seu amor per Blanca. Com ho fa i com reacciona la noia?

15. Els pirates tiren els cadàvers dels seus companys al mar.

a) Com ho fan?

b) Per què?

16. Un dels corsaris es diu Joanot.

a) Què té d'especial aquest nom?

b) Què més sabem d'aquest personatge?

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la XIV a la XIX

17. Tot i les diferències que hi ha entre ambdós, quina visió té Saïd de Ferran? Per què?

18. Llegeix el monòleg de Saïd de la pàgina 48 a la 50, destaca'n les idees principals i comenta-les breument.

19. Com reaccionen Blanca, Carles i Ferran després d'escoltar les paraules del capità dels pirates?

20. En l'escena XVIII, Saïd i Hassèn parlen sobre els darrers esdeveniments. Quina actitud mostra cada un respecte de Blanca?

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

21. A qui es refereix Blanca quan esmenta el personatge de Judit? Per què ho fa?

22. El final d'aquest acte té molta importància per al desenvolupament posterior de l'obra. Explica'l breument i digues quins motius té Blanca per actuar així i com reacciona el pirata.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

23. Explica amb les teves paraules què signifiquen aquestes expressions del text, tenint en compte el context en què estan dites:

a) **Mahomet:** «[...] la sang amb sang se treu» (p. 15): _____

b) **Mahomet:** «Quinze mil dobles jo en daria a l'engròs, fent curt encara» (p. 19): _____

c) **Saïd:** «[...] al dofi se l'abat com a la griva» (p. 26): _____

d) **Carles:** «La mort que vinga de mans d'aquesta gent i serà dolça. Mes ai, filla, si la mort nos déssem amb nostres mans! L'infern...» (p. 27): _____

e) **Blanca:** «[...] jo vull tota sa fel» (p. 30): _____

f) **Saïd:** «[...] lo punyal i la creu tot d'una peça» (p. 48): _____

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

ACTE II

Escenes de la I i a la IV

1. Joanot és un renegat religiós.

a) Què vol dir això?

b) Per què els cristians l'odien tant?

2. En l'escena II, Carles comença a notar un capteniment diferent en la seva filla. Descriu-lo a partir de les intervencions de Blanca.

3. Què pensa ara, la jove cristiana, de Saïd? A què és degut aquest canvi?

4. Quin pot ser el futur de Blanca si les coses no canvien?

- ☐ Morir com la resta de presoners.
- ☐ Formar part d'un harem.
- ☐ Ingressar en un convent a Barcelona.
- ☐ Pagar un rescat i tornar a casa seva.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la V a la XI

5. En l'escena VIII, Saïd converteix Joanot en el seu segon. Creus que és encertada aquesta decisió? Per què?

6. Per què Joanot vol redimir-se? Com ho pensa fer?

7. Què demana Blanca a Ferran que faci quan arribin a terra ferma? Per què?

8. En l'escena XI, Saïd escolta la conversa entre Ferran i Blanca. Què creus que sent? Explica com es produeix aquest malentès.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la XII a la XIX

9. Comenta breument les idees principals de la darrera intervenció de Saïd de la pàgina 91.

10. El diàleg entre Saïd i Hassèn de l'escena XV mostra les idees contraposades d'ambdós pirates. Quines idees té cadascú?

11. Comenta el desenllaç del final del segon acte i els fets que hi han conduït.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

12. Explica amb les teves paraules què signifiquen aquestes expressions del text, tenint en compte el context en què estan dites:

a) **Blanca:** «[...] Jo això no ho puc pensar, que són del diable temptacions i només!» (p. 66): _____

b) **Hassen:** «[...] Mes per què llàgrimes si sultana us faran?» (p. 69): _____

c) **Joanot:** «[...] és un Caí que cobra ans d'ésser a l'infern» (p. 77): _____

d) **Saïd:** «[...] Quin batre de martells aquí i als polsos!» (p. 82): _____

e) **Saïd:** «[...] Són los botxins que un dia delmaren nostra raça!» (p. 88): _____

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

ACTE III

Escenes de la I a la VI

1. Resumeix breument l'escena I.

2. Què proposa Joanot a Blanca en l'escena III? Per què ho fa?

3. Comenta les posicions que adopten Carles, Blanca i Ferran davant els fets a partir de les seves intervencions durant l'escena VI.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

Escenes de la VII a la XII

4. Respon aquestes preguntes:

a) Ferran, com valora Saïd a partir d'aquestes escenes?

b) Per què?

5. Torna a llegir les pàgines 142 i 143 i comenta la simbologia dels versos de la intervenció de Saïd.

6. Tria diversos elements romàntics que hi ha entre les pàgines 137 i 139 i escriu-los sense oblidar el seu context dins l'obra.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DURANT LA LECTURA

7. Digues què s'amaga darrere els termes *mar*, *cel* i *horitzó* i valora el desenllaç final de l'obra.

8. Explica amb les teves paraules què signifiquen aquestes expressions del text, tenint en compte el context en què estan dites:

a) **Guillem:** «[...] qui pidola arreplega el que vol; però el que és digne i espera en un racó, d'allí no el treuen» (p. 111):

b) **Ferran:** «[...] L'aigua li heu pres; mes no la set: sos llavis senten la font i s'obren. Si és la vida!» (p. 128):

c) **Saïd:** «[...] Jo vull morir matant!» (p. 140):

- 3.** El punt central de *Mar i cel* és el tema clàssic de l'amor impossible. Digues el títol d'altres obres literàries universals que comparteixin aquesta idea, indica'n l'autor i escriu-ne una breu ressenya.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

4. Quins elements de la tragèdia clàssica tenen cabuda en *Mar i cel*? Relaciona'ls amb l'obra de Guimerà.

5. A quin escenari històric es desenvolupa la trama de l'obra?

6. Escriu un altre final en cas que Ferran no hagués acceptat la relació de Saïd i Blanca i s'hagués produït un triangle amorós.

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

7. Quin tipus de vers predomina en *Mar i cel*? Escribe-ne tres exemples i analitza'ls mètricament.

8. El teatre clàssic es configura en una estructura de tres actes, els esdeveniments i els espais dels quals solen ser diferents.

a) Explica l'estructura de *Mar i cel* i relaciona-la amb el contingut.

b) En *Mar i cel* hi ha un únic espai, el vaixell. Per què creus que l'autor va decidir que fos així?

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

9. Àngel Guimerà va ser un dels candidats al premi Nobel de Literatura del 1904 i d'anys posteriors.

a) Busca informació sobre aquest premi i escriu-la de manera resumida.

b) Per què Guimerà no va rebre mai aquesta distinció?

PROPOSTES DE COMPRENSIÓ LECTORA

DESPRÉS DE LA LECTURA

10. Torna a llegir l'escena I de l'acte I, analitza el llenguatge del text i compara'l amb el català normativitzat.

11. Explica què és un monòleg teatral i digues quina importància té en la dramàtúrgia del Romanticisme.

12. Què és una acotació teatral? Quin valor aporta al text teatral?

13. En el text de *Mar i cel*, les figures retòriques són força abundants, com en la major part del teatre romàntic. Digues per què i posa'n exemples.

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

AVALUACIÓ

1. Marca amb una creu si les afirmacions següents són certes (C) o falses (F):

Osman és el segon pirata amb més autoritat al vaixell.

C ☐F

Hassèn i Saïd són parents.

C ☐

F

Els pirates són moriscos.

C ☐

F

El vaixell abordat pels pirates és propietat de Carles.

C ☐

F

Ferran i Blanca són promesos.

C ☐

F

Els pirates volen portar el vaixell al Marroc.

C ☐

F

Joanot vol ajudar els cristians perquè odia els pirates.

C ☐

F

Saïd és mestís.

C ☐

F

Malek també se sent atret per Blanca.

C ☐

F

Blanca podia haver matat Saïd si hagués volgut.

C ☐

F

Ferran dispara un tret a Saïd.

C ☐

F

2. Creus que sovint el comportament de Blanca, el de Saïd, el de Carles i el de Ferran són extrems o exagerats? Justifica la resposta amb exemples del text.

PROPOSTES DE COMPRESIÓ LECTORA

AVALUACIÓ

3. Guimerà va titular l'obra *Mar i cel*.

a) Trobes encertat el títol de l'obra? Per què?

b) Proposa un altre títol i justifica la teva elecció.

4. Escriu una crítica personal sobre *Mar i cel* en què valoris l'argument, els temes, els escenaris, el desenllaç de l'obra, l'estil i el llenguatge.

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

OPINIONS I VALORACIONS

1. Feu un debat a classe a partir de les crítiques que heu escrit sobre *Mar i cel* en l'activitat 4 de l'apartat «Avaluació».

2. Raona de manera argumentada si es podria adaptar *Mar i cel* al cinema.

3. Comenta si el fet d'aportar aspectes autobiogràfics, tal com fa Guimerà en les seves obres, és comú en la literatura i quines en poden ser les causes.

4. Creus que *Mar i cel* es pot considerar un clàssic de la literatura catalana? I de la literatura universal? Raona la resposta.

L'OPINIÓ DEL LECTOR O LA LECTORA

OPINIONS I VALORACIONS

5. S'han fet algunes adaptacions de *Mar i cel* en prosa. Penses que això empobreix o enriqueix l'obra o que el text pot prendre una nova perspectiva? Justifica la resposta.

6. Coneixes o has viscut de manera directa o indirecta algun amor impossible en el teu entorn més proper que es pugui explicar? Descriu-lo oralment i digues per què ha estat difícil i com s'ha resolt.

PROPOSTES LÚDIQUES

ACTIVITATS

1. En grup, prepareu, representeu i enregistreu algun d'aquests fragments de *Mar i cel*:

Monòlegs

a) Acte I, escena XV, pàgines 48-50:

– **Saïd**: Des de «I ara escolteu, companys, per sa vergonya [...]» fins a «[...] cors de nin, tot amor, sants de retaule!».

b) Acte I, escena XIX, pàgines 56 i 57:

– **Blanca**: Des de «Ah, m'ofego! [...]» fins a «[...] Pare, adéu. Va: mor».

c) Acte II, escena III, pàgines 65 i 66:

– **Blanca**: Des de «Resar! La boca [...]» fins a «[...] o treu-me el cor i el pensament per càstig!».

d) Acte II, escena VII, pàgines 74 i 75:

– **Blanca**: Des de «Que estrany que sóc. Hi ha cops que donaria [...]» fins a «[...] sens mirar-la tan sols, que em fa vergonya».

e) Acte III, escena VII, pàgines 129 i 130:

– **Blanca**: Des de «Perdó!... Què sé jo, trista [...]» fins a «[...] Mes, ah, que el voldrà Déu, que a tots és pare».

Escenes

a) Acte I, escenes II i III, pàgines 21-25.

b) Acte II, escena IV, pàgines 66-69.

c) Acte III, escenes IX-XII, pàgines 137-146.

2. Prepareu una sortida a la casa pairal d'Àngel Guimerà, convertida ara en museu, al Vendrell.

INTERDISCIPLINARIETAT

HISTÒRIA

1. Cerca informació sobre la història de la pirateria (orígens, classes de pirateria i pirates...) i escriu un text en què comparis les dades obtingudes amb la tipologia dels pirates de *Mar i cel*.

FILOSOFIA

2. Feu un debat sobre els pros i els contres de tenir un sentiment religiós o de ser ateu o agnòstic.

3. Feu un debat sobre quins motius poden originar els fanatismes religiosos i si també inclouen altres aspectes no religiosos sovint amagats.

VISUAL I PLÀSTICA

4. Pren com a model una de les escenes clau de l'obra, per exemple, l'escena final, i construeix una maqueta o fes-ne un dibuix i representa-hi els personatges. Si cal, utilitza diferents perspectives.

LITERATURA COMPARADA

ACTIVITATS

Els llibres que presentem a continuació poden relacionar-se amb *Mar i cel* i poden servir per ampliar la llista de propostes lectores segons la predisposició de cadascú:

- *Romeu i Julieta*, de William Shakespeare.
- *La dama de les camèlies*, d'Alexandre Dumas.
- *Cyrano de Bergerac*, d'Edmond Rostand.
- *Els ponts de Madison County*, de Robert James Waller.
- *La jove de la perla*, de Tracy Chevalier.
- *Cims rúfols*, d'Emily Brontë.
- *Jane Eyre*, de Charlotte Brontë.
- *Lolita*, de Vladimir Nabokov.

També us proposem la lectura d'aquestes altres obres romàntiques més o menys coetànies a *Mar i cel*:

- *Faust*, de Johann Wolfgang Goethe.
- *Salomé*, d'Oscar Wilde.
- *Peer Gynt*, de Henry Johan Ibsen.
- *Les tres germanes*, d'Anton Txèkhov.

Finalment, podeu consultar aquest treball titulat *Amores imposibles* publicat per la Universitat de Barcelona:

<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/47609/6/Amores%20imposibles.pdf>

SOLUCIONARI

ABANS DE LA LECTURA

1. a) Resposta oberta. Podeu consultar els subapartats «L'autor» i «Informació complementària sobre l'autor i la seva obra» de l'apartat «L'obra i el seu entorn» i també l'apartat «Vida i obra d'Àngel Guimerà» que trobareu entre les pàgines 149 i 156 del llibre *Mar i cel* publicat per Barcanova.
b) Resposta oberta. Podeu consultar l'apartat «Vida i obra d'Àngel Guimerà» que trobareu entre les pàgines 149 i 156 del llibre *Mar i cel* publicat per Barcanova.
c) Resposta oberta. Podeu consultar, entre altres, l'apartat «Vida i obra d'Àngel Guimerà» que trobareu entre les pàgines 149 i 156 del llibre *Mar i cel* publicat per Barcanova.
2. a) El drama romàntic en llengua catalana va aparèixer amb un retard considerable. Des del moment que es va introduir el Romanticisme a casa nostra, hi hagué un teatre romàntic; però aquest primer teatre romàntic es va escriure en castellà.
Durant la primera meitat del segle XIX, l'únic teatre en català que hi havia era el teatre popular de caràcter tradicional que s'anava fent des de segles enrere.
La situació, però, va anar canviant, i el drama romàntic que s'havia començat a fer en castellà va seguir un procés gradual de catalanització: primer va catalanitzar la temàtica; després, la llengua, i acabà per convertir-se, com els Jocs Florals, en una eina fonamental per consolidar la Renaixença.
Al voltant de l'any 1860 ja es van començar a fer drames històrics, comèdies i drames de tema contemporani en català.
En el procés de creació d'un teatre modern en català, destaquen dues figures: Frederic Soler, que és el primer dramaturg amb èxit de públic, i Àngel Guimerà, que representa la culminació del procés.
b) Sí, perquè a més d'introduir elements realistes i de caire rural en el teatre romàntic, dins l'aspecte formal, va adoptar el vers decasíl·lab.
3. a) Resposta oberta.
b) Resposta oberta.
c) Resposta oberta.

DURANT LA LECTURA

ACTE I

1. Uns pirates moriscos han abordat un vaixell cristià i n'han segrestat els propietaris i la tripulació.

SOLUCIONARI

2. El pirata que feia les funcions de metge.
3. La idea principal és que amaga alguna cosa sobre el seu passat.
4. Les consideren éssers subsidiaris.
5. Mostra una actitud d'odi i ressentiment.
6. – Corsari (p. 11): tipus de pirata que rapta o saboteja vaixells mercants amb el vistiplau d'alguna autoritat.
– Harem (p. 18): conjunt d'esposes d'un musulmà ric i poderós que viuen juntes en un lloc prohibit a la resta de persones.
– Dobra (p. 19): moneda antiga que equivalia al doble de qualsevol moneda d'or.
7. Blanca, com la noia cristiana. Podria ser que la seva mare fos cristiana.
8. El patró d'una nau sarraïna.
9. Saïd el tracta amb molta duresa. Malek reacciona amb violència verbal i ganes de venjança.
10. La vida religiosa.
11. El decret d'expulsió dels moriscos (1609-1610), promulgat per Felip III, ordenà l'abandonament del territori actualment espanyol de tots els moriscos. Aquest decret afectà principalment el Regne de València, que va perdre gran part de la seva població.
12. El pare de Blanca la va tancar en un convent de clausura quan encara era una nena, i ella desitjava sortir-ne. Però de mica en mica s'hi anà fent gran, fins que decidí consagrar la seva vida a Déu.
13. a) Tot i que actua com un bon conseller, Saïd el tracta amb desdeny.
b) Resposta oberta.

SOLUCIONARI

- 14.** Li recorda que ja estava enamorat d'ella quan eren petits. Blanca no s'ho espera i no li respon gaire bé.
- 15.** a) Segons el costum musulmà, els tiren de cara a la Meca.
b) Perquè la Meca és una ciutat santa i de pelegrinatge, on va néixer Mahoma.
- 16.** a) És un nom cristià.
b) És un renegat religiós.
- 17.** El veu com algú amb valor i honor per la seva actitud intrèpida.
- 18.** Resposta oberta.
- 19.** Blanca el comença a veure d'una altra manera, però els dos homes pràcticament no reaccionen, sobretot el primer.
- 20.** Saïd està sorprès perquè Blanca ha plorat quan ell ha parlat dels seus pares, però Hassèn no se'n refia pel fet de ser una dona i, a més, cristiana.
- 21.** Es refereix a la bella viuda Judit, una heroïna antiga de l'Israel bíblic, que va salvar el seu poble de l'invasor babiloni. Va fer creure que estava enamorada del seu general major i el va matar una nit al seu llit. Blanca pensa fer una cosa semblant.
- 22.** Resposta oberta. Tanmateix, cal incidir en l'intent de Blanca d'assassinar Saïd i la reacció servil del pirata.
- 23.** a) Ganes de venjança.
b) Donaria aquesta gran quantitat, sabent que encara podria pagar més.
c) Algú tan fort i valent com ell no es rendeix tan fàcilment.
d) Si els corsaris maten els presoners cristians, aquests ho suportaran, i, des d'un punt de vista cristià, fins i tot ho valoraran positivament, ja que esdevindran màrtirs i, per tant, sants. Ara bé, si se suïciden, serà un pecat.
e) Es refereix al vi del calze del Sant Sopar, com si fos un líquid ardent i poderós.
f) Saïd es fixa que la creu i un punyal tenen la mateixa forma. Vol dir que els cristians maten en nom de la creu, símbol de la seva religió.

SOLUCIONARI

ACTE II

1. a) Vol dir que ha abandonat una religió per una altra; en el seu cas, la cristiana per la musulmana.
b) Perquè ho consideren un dels pecats més terribles.
2. Resposta oberta. Tanmateix, els nois i les noies han de fer referència a la manera com Blanca parla de Saïd.
3. Com que no el va matar quan en va tenir l'ocasió, Blanca l'admira i comença a sentir-se atreta també pels plors que ell va proferir quan va explicar la història de la seva infantesa.
4. Formar part d'un harem.
5. Resposta oberta.
6. Perquè se sent dolgut d'haver renegat de la seva religió, sobretot ara que veu els cristians captius. Els vol ajudar a aconseguir la llibertat.
7. Li demana que la mati per no haver de suportar viure en un harem.
8. Resposta oberta. Tanmateix, els alumnes s'han de referir a les mostres d'afecte entre els dos cosins i al que diuen sobre la relació que hi ha entre tots dos des de sempre. Ara bé, Saïd es pensa que s'estimen.
9. Saïd retreu a Blanca que, tot i ser cristiana, va plorar quan va sentir la història de la mort de la seva mare a mans dels cristians i que va intentar matar-lo amb un punyal en forma de creu, símbol de la religió cristiana. Tot i que Blanca no el va arribar a matar, d'aleshores ençà Saïd ja no és ni sent el mateix i tampoc no es comporta igual.
10. Resposta oberta. Ha d'incloure el fet que Saïd s'ha enamorat i que Hassèn és més realista.
11. Resposta oberta.

SOLUCIONARI

- 12.** a) Com a cristiana devota i com a futura monja, no pot pensar en temes sensuals.
b) Per què es posa així, si pot acabar-se casant amb un sultà? Té un punt d'ironia i fins i tot de burla.
c) És un renegat que treu benefici del seu mal comportament abans de ser condemnat.
d) Es troba en un estat de confusió insuportable.
e) Els cristians són els que un dia van intentar anihilar-los.

ACTE III

- 1.** Guillem i Roc són dos cristians que també havien estat captius al vaixell. Comenten la baralla que hi ha hagut fa poc a la nau i com els cristians s'han apoderat una altra vegada del vaixell. Guillem vol ser capità i Roc hi està d'acord, però tots dos saben que qui mana és Carles.

Els dos mariners també es fixen en Blanca, que lluita amb la son mentre protegeix l'entrada a la cabina on hi ha Saïd amb un punyal.

- 2.** Li proposa fer creure a Carles que ha mort Saïd i que s'ha tirat al mar cansat de viure. En realitat, es canviarà per Saïd i es desfigurarà la cara amb un tret perquè no el reconeixin i es pensin que el cadàver que sura al mar és el del capità pirata.

Ho fa per redimir el seu pecat.

- 3.** Resposta oberta.

- 4.** a) L'admira pel seu valor.

b) Perquè el pirata sent un amor sincer per Blanca.

- 5.** Resposta oberta. Saïd, abans d'anar-se'n, dedica unes paraules al seu vaixell, el qual ha estat la seva casa fins llavors i el qual vol que ho sigui de Blanca després.

- 6.** Resposta oberta. Per exemple, la passió, la complexitat dels sentiments de l'amor, la situació extrema...

- 7.** El mar i el cel representen, respectivament, Saïd i Blanca; en el primer cas, per la seva relació amb l'escenari vital del pirata, i en el segon, pel sentit clarament cristià del terme. L'horitzó és l'únic lloc —aparent, això sí— on s'uneixen el mar i el cel, on l'amor impossible pot entrar en contacte. Es reafirma, per tant, la impossibilitat de l'amor.

SOLUCIONARI

8. a) Si es vol aconseguir alguna cosa, s'hi ha d'anar al darrere i no esperar que arribi tota sola.
- b) L'amor, encara que s'intenti evitar, és una necessitat vital per a tothom.
- c) Algú tan fort i valent no es rendeix tan fàcilment.

DESPRÉS DE LA LECTURA

1. Perquè Àngel Guimerà era fill de pare català i de mare canària. Per tant, era mestís des d'un punt de vista cultural.
2. Saïd vol dir 'feliç' i Blanca, 'brillant'. Mentre el nom de Saïd sembla una ironia, perquè el pirata té una infantesa trista i acaba morint, el de Blanca representa el cel, la puresa i la innocència.
3. Resposta oberta. Per exemple, *Romeu i Julieta* de William Shakespeare. L'obra té lloc a la ciutat de Verona, on viuen dues famílies enfrontades des de generacions: els Capulet i els Montagú. Els Capulet celebren un ball de disfresses en el qual s'infilten uns quants membres de la família Montagú. Durant la festa Julieta, la filla de Capulet, coneix Romeu, fill de Montagú, i ambdós s'enamoren.
4. La tràgica història d'amor impossible entre dos personatges i el fet que aquests es veuen finalment anul·lats per la fatalitat.
5. Es desenvolupa a la segona meitat del segle XVII. Amb el decret d'expulsió dels moriscos (1609-1610), Felip III ordenà l'abandonament del territori actualment espanyol de tots els moriscos. Aquest decret afectà principalment el Regne de València, que va perdre gran part de la seva població.
6. Resposta oberta.
7. El decasíl·lab blanc. La segona part de la resposta és oberta.
8. a) – Plantejament: Acte I. Uns corsaris moriscos capturen un vaixell cristià.
- Nus: Acte II. Blanca cura les ferides de Saïd, el capità pirata, que més endavant explica la història dels seus pares, i Blanca plora commoguda. Tot i que ambdós pertanyen a cultures i religions oposades que s'odien, s'acaben enamorant.

SOLUCIONARI

- Desenllaç: Acte III. Saïd i Blanca acaben declarant el seu amor l'un per l'altre. Carles, el pare de la noia, acaba renegant d'ella. Els cristians recuperen el vaixell. Finalment, Carles dispara a Saïd, però Blanca s'interposa entre tots dos i cau ferida. Saïd es tira al mar abraçat a ella i tots dos moren.

b) Resposta oberta. L'espai és el mateix, tal vegada perquè l'autor tenia la intenció d'incidir més en el contingut de l'argument, que és molt intens, que no pas en altres qüestions que haurien pogut distreure els espectadors.

9. a) Els premis Nobel van ser creats en el seu testament per Alfred Nobel, inventor de la dinamita i industrial suec. La seva funció és guardonar les persones la tasca de les quals hagi estat excel·lent al llarg de la seva vida en algun dels camps premiats. Nobel va signar el seu testament al Club Suec-Noruec de París el 27 de novembre de 1895. Se sentia culpable per la seva responsabilitat com a empresari enriquit a través d'una indústria productora de dinamita, el principal mercat de la qual era la mineria, però també la guerra. Aquesta podia haver estat la motivació principal del seu famós testament, potser lligat al costum de l'època de dur a terme accions per fer transcendir el seu nom en morir.

Podeu ampliar-ne la informació en aquesta pàgina web:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Premi_Nobel

b) Perquè el govern espanyol va considerar que era poc convenient premiar un autor català, que, a més, havia tingut un poder polític rellevant a Catalunya.

10. Resposta oberta. Es tracta que vegin les diferències entre el català actual i el català anterior a les normes fabrianes.

11. Resposta oberta. Cal incidir en el fet que es tracta del plantejament de pensaments o reflexions personals del personatge i que això interessa els romàntics per la valoració que fan del món interior.

12. Resposta oberta. Es tracta d'una indicació que fa l'autor per matisar els moviments, les accions, les actituds... teatrals dels personatges dins l'obra. D'aquí, la seva importància.

13. Perquè el Romanticisme valora molt l'expressivitat i el sentit poètic en les seves produccions. Sobretot cal esmentar, atès que són les més abundants i valorades per l'autor, les metàfores, les comparacions, els hipèrbats, les hipèrboles, les interrogacions retòriques, els polisíndets, etc.

SOLUCIONARI

AVALUACIÓ

1. F, F, C, C, F, F, F, C, F, C, F.

2. Resposta oberta.

3. a) Resposta oberta.

b) Resposta oberta.

4. Resposta oberta.